

COMPAGNIE YANN LHEUREUX' „NO ONE'S LAND”

NELE SUISALU

Idee ja koreograafia: Yann Lheureux¹; esitus: Charles-Joël Essombe, Florent Hamon, Karina Pantaléo, Sonia Rodriguez, Claire Vuillemin.

Lavakujundus: Emanuelle Debeuscher; valguskujundus: Yvan Labasse; muusika: François Richomme; infotehnoloogiline lavakujundus: Christian Zagaria; video: Lionel Palun.

Esietendus: 15. jaanuaril 2008 Limoges'is, Prantsusmaal; etendused 7. märtsil Vernouillet's ja 25. – 26. märtsil Montpellier's, Prantsusmaal.

Hetkekompositsioon

Compagnie Yann Lheureux loodi 1994. aastal, selle kodulinnaks on Montpellier. Etenduse „No one's land” kava lehe järgi otsustades tugineb Yann Lheureux' looming sageli hoolikalt valitud improvisatsioonilistest ülesannetest liikumismaterjali ja -kvaliteeti ammutavale hetkekompositsioonile (*composition instantanée*). Viimane kujutab endast eelnevalt välja töötatud struktuuri, kus erinevates improvisatsioonilistes liikumisülesannetes ärksaks treenitud esitajad lisavad kindlaks määratud liikumisjoonistele igal etendusel uued nüansid ja detailid. Etenduses enamasti puuduvad täpsed liikumisjada, see jätab ruumi tantsijate omapä-

rasele kontsentratsioonile. See põhineb ühelt poolt improvisatsioonile omasel „kuulamisel”² ja teiselt poolt teadlikult ette kirjutatud teekonna läbimisel. Nii viisi loodud etendused peaksid või võiksid esitamisel tekitada vaatajas tunde, et laval olijad ei taasesita laval midagi, vaid elavad seal.

Koreograaf Yann Lheureux'd on pikemat aega huvitanud territooriumi mõiste. „No one's land” käsitles seda teemat endale territooriumi võtmise ja sellest taandumise vaatenurgast. Peale liikumise, mis piirdus suhteliselt väikese „sõnavaraga” ja põhines BMC-I³, oli etendusse kaasatud ka *live*-video; elektrooniline helitaust polnud eelnevalt salvestatud, vaid loodi-esitati eelnevate kokkulepete kohaselt etendusega paralleelselt.

Taustameedia

Multimeedia etendusi saadab alati ootus ja kartus, kas erinevate väljendusvahendite tekitatu sulandub üheks tervikuks või ei põimu need omavahel piisavalt ega täienda üksteist. Hetkekompositsioon toob ilmsiks iga projektis osaleva kunstniku isiksuse, lõpptulemuses kristalliseerub see väljendusvahendite omavaheliste suhetena, need sõltuvad iga kaasautori rollist eelnevas

Peale liikumise, mis piirdus suhteliselt väikese „sõnavaraga” ja põhines Bonnie Bainbridge Coheni väljatöötatud eksperimentaalsel kehatehnikal BMC –l, oli etendusse kaasatud ka *live*-video, elektrooniline helitaust loodi-esitya etenduse eelnevate kokkulepete kohaselt etendusega paralleelselt.

tööprotsessis. Loogiline on niisiis mõelda, et sidusa ja tasakaalus terviku loomiseks on vajalik kõigi osapoolte avatus ja aktiivsus, et tekiks dialoog. Dialoog on rikas sel juhul, kui kõik osapooled säilitavad tegutsemisel oma iseseisvuse ja vastutus terviku eest ei piirdu pelgalt kaasanoojutamisega. See justkui viitaks samale „kuulamise” võttele, millest oli eespool juttu.

Juhtusin hiljuti lugema Alexandra Carteri toimetatud raamatust „The Routledge Dance Studies Reader” Susan Kozeli artiklit „Spacemaking: experiences of a virtual body” („Ruumiloomine: virtuaalse keha kogemused”), milles autor kirjeldab oma kogemusi esitajana Paul Sermoni etenduse-näituse

projektis „Telematic Dreaming”, kus tema voodilt voodile projitseeritud virtuaalne keha suhtles küllastajate kehade, mida ta nägi koos iseenda omaga ekraanil, see tähendab samuti virtuaalselt. Huvitav oli see, kuidas ta kirjeldas virtuaalset keha kui füüsilise keha lisamõõdet: „Mulle torkas pähe, et materiaalse ja mittemateriaalse vahe tehnoloogias säilib liigutuse kaudu: liikuvate olenditena omandavad inimesed alternatiivse materiaalsuse, samas kui esemed muutuvad mittemateriaalseks oma liikumatuses (inertsuses).” Kozeli järeldus oli, et virtuaalne keha ei ole sugugi vähem reaalne kui füüsiline keha ning peale selle võimaldab see avardada keharuumi, sest sellega saab kehadevahe-

liste suhete skaalat selgemalt määratle-
da ja laiendada.

See pani mind mõtisklema tehnoloogia kasutamise üle laval suhetes elava inimesega. Etenduse „No one's land” teema puhul on iseenesest täiesti mõistetav tantsu kõrvale teiste väljendusvahendite kaasamine, sest ruumi mõistega töötamine on neile kõigile omane. Etenduse kulgedes selgus aga, et koreograaf oli võimeka meeskonna kokku kutsunud eelkõige selleks, et lavakeskkonda audiovisuaalselt sisustada, ilma seda tegelikult avardamata.

Etenduses kasutati otsevideo tehnilisi võimalusi suunata vaataja pilku: lähivõtteid, mis asendasid näiteks kogu keha osaga sellest, ja eri vaatepunktide lisamist, mis lubas vaatajal näha näiteks ka etenduse esimeses osas eeslavale püstitatud ekraani taga toimuvat. Peale selle oli *live*-kaamera, hoolimata sellest, et mingit ruumitaju eriliselt nihutavat sünergiat elava ja virtuaalse tantsija vahele ei sünenud, siiski liikumisele kõige võrdväärsem vestluspartner, säilitas truuduse oma väljendusvahendi eripärale, püüdmata koreograafial meeletult pidevalt „silma peal hoida”.

Helikujundus jättis mulje, justkui sörgiks see truult liikumise sabas, ilma et oleks midagi isikupärast öelda. Looja-esitya näis end lõbustavat sellega, kui täpselt ta suudab improvisatsioonilist materjali esitavate tantsijate liikumiskäsituledele pihta saada. Muusika kui helikunst on nii ajaline kui ka ruumiline. Etenduses „No one's land” jäi helitaust ühises etenduse loomise dialoogis hoopis tummaks varjuks.

Infotehnoloogiline lavakujundus „suhtles” võrdlemisi hästi nii video kui liikumisega. Füüsiline lavakujundus kasutas ära need lihtsad võimalused, mis lavaruumi liigendamiseks olid saadaval: väiksemad ja suuremad vertikaalsed pinnad, mis moodustasid algul

tervet lava täitva ekraani ning hiljem tükeldasid lavaruumi mitmeks eri suuruse ja nähtavusega osaks.

Kokkuvõtteks. Tehnilisest küljest jäi mulje, et liikumise pool oli algusest peale dialoogile suletud. Sellest tulenevalt oli teistele väljendusvahenditele jäänud „tapeedi” roll, pelk kohalolu samas ruumis samal ajal. Kummastaval kombel ainsad hetked, mil tehnoloogia näis tervikusse mõjuvalt panustavat, olid siis, kui see „välja lülitati” ning lavale jäi ainult keha, vaikuses ja sopilises lavakujunduses. Nii et mürana vaikust-sügavust rõhutav negatiivroll.

Sisuruum

Kui jätta kõrvale see, mis oleks võinud sündida siis, kui etenduse tehnilised võimalused oleksid saavutanud omavahel parema läbisaamise ja paigutatunud hägusemasse hierarhiasse, — siis mis tegelikult laval toimus? Kuhu „No one's land” oma pioneeriks olla tahtmises välja jõudis? Kuhu esitajad vaatajaid rändama kutsusid?

Koreograafia juhib etendust mööda selgepiirilist liini, mida ei iseloomusta narratiivsus, vaid analüütilisus. See mõõdab vahemaid virtuaalsest füüsilise, intiimsest sotsiaalse territooriumini ning jõuab lõpuks välja isiksuse kui kõiki neid ruume endasse ühendava ja pidevalt piire katsetava nähtuseni. Mis talle kuulub? Kuhu ta kuulub? Kus ta on, kust ta ära läheb, kuhu ta jõuab? Mis on näiv ja mis tegelik?

Etendus algab eeslavale paigutatud ekraani varju suletud lavaga. Esitajad ilmuvad ükshaaval kõigepealt virtuaalselt ekraanile ja seejärel füüsiliselt selle ette. Käivad vaataja silme eest läbi kui ükskõik kes, anonüümselt. End siruulatusse laiuli pingutavad kehad, mis kummipaeltena põrandale rullidesse tõmbuvad, saadetud aina valjenevast mürast ja ekraanil tihenevast joonterärgast. Aeg-ajalt, ent järjekindlalt tuleb ta-

Üksikisik *versus* grupp, puudutus, romantiline intiimsus, kokkukuuluvus...
Alexandra Teracher' fotod

gasi romantiline klaveriakord – justkui meeldetuletus, sissetulev e-kiri? Kuna ekraanile projitseeritud tantsijad on suuremad kui nende füüsilised „kaksikud”, kellelt nad oma kuju on laenanud, siis jääb valdavaks mulje otsese kontakti puudumisest elusa esitajaga.

Esimene päris kokkupuude saab teoks tänu ühe meestantsija lõpmatuna näivale kätel seisule. Jõupingutuse ilmselgus pühib kehalt virtuaalsuse ja tähelepanu keskendub taas inimesele kui kindlapiirilisele tervikule, olgugi siis et anonüümsele. Sellega kaasneb ekraani osaline sügavusse nihkumine, kahe-mõõtmelisus hakkab kaduma.

Intiimsele territooriumile päris lähedale jõuab vaataja väga äkki, kui ülejäänud ekraan lae alla kerkib ning paljas-

tab lavasügavuses üksiku poolalasti tantsijanna, üheaegselt hapra ja tugeva. Hetkega vaibub müra kõrvulukustavasse vaikusesse. Tasakaaluteljelt ära rippuvad poosid, mis kukuvad kohati põrandale ülikiireisse rullidesse, rütmis, mis pausis oleval kehal laseb näida reaalsena ja liikoval kujuteldavana. Claire Vuillemini soolo oli kogu etenduse üks tugevamaid hetki: kaks vastandlikku ja esituse poolest selget liikumisjoonist löid hetkekoreograafia, mis ilma pingsama juurdlemiseta andis tunnetuslikult edasi inimese siseterritooriumi. Soolole järgnes rida variatsioonid inimestevahelise intiimsuse teemal: üksikisik *versus* grupp, puudutus, romantiline intiimsus, kokkukuuluvus. Erinevate suhete väljendamiseks kasu-

tati peaaegu ühte ja sama liikumismaterjali. See jättis mulje pigem üksteisele järgnevatest harjutustest kui hetkes sündivast koreograafiast. Kostüümiks olev aluspesu vihjas erootilisusele, ent liikumismaterjali tühjus ja ühetasane intensiivsus hoidsid kehadevahelised suhted õõnsad. Eemal sellest, milleks eelmainitud soolo vaatajale võtme pihku oli pistnud.

Vaataja eksinud olek lõppes hetkel, mil esitajate tühjad silmad muutusid elavaks. Seisatasid korraga ja vaatasid publikut ja üksteist, ent mitte jõllitades, nagu nüüdistsiaajad sageli, vaid need pilgud täitsid nende senised „tühjad kehad“ inimestega. Ootamatult kerkis küsimus: millise territooriumi avab pilk? Ja kärmelt vastus: sotsiaalse. Selle lühikesel hetkel valguses muutus ka eelmine osa olulisemaks, muutes selgelt tajutavaks tuleku tühjade kehade füüsiliselt territooriumilt üksteisega suhtlevate inimolevuste emotsionaalsele, hingelisele, vaimsele territooriumile.

Kõik, mis järgnes, oli kantud samast loogikast nagu keskmises osas Vuillemini soolole järgnenud. Sedapuhku kapakuga üle sotsiaalsete territooriumide: inimkehale projitseeritud sõna keelelise suhtlemise märgina; suhteliselt väikeses valguskasti suletud, eelnevalt välja töötatud koreograafilised jadad kui koostöö sümbol; väljamõeldud keeles hümnid laulmine kui märk solidaarsusest, mis kasvab üle massipsühhoosiks; maniakaalne ühe erineva liigutuse kordamine iga esitaja poolt – justkui sisemine mäss...

Ja punkt – Florent Hamoni soolo, mis erines kõigest eelnenust. Kaootilised ja klounilikud, silmanähtavalt personaalsed impulsid, mis lasid ilmsiks tulla ühe isiksuse maailmal. Identiteet, mis on territoorium, mida piirab nii bioloogiline ettemääratus kui ka sotsiaalne konstruktsioon, ent mis sellega ei piirdu. Piirid on seal, kuhu need julgetakse

lükata, ning iseenese kui terviku eest on igaks ise aktiivselt vastutav.

Nende läbikäidud territooriumide kokkuvõtteks leidsin sobivad sõnad argentiina päritolu filosoofi Miguel Benasayagi raamatust „La fragilité“ („Haprus“):

„Maailm „on“ kindla peale selline, nagu see on, ja ainus asi, mida on võimalik teha, on taandada oma keha lavalt enne, kui virtualiseerumise kärestik meid endaga kaasa viib. Täna maailm on nähtamatute, haaramatute, käega katsutamatute maailm. See, kes selles eraldatuse maailmas tahab välja astuda oma „vaataja-kodaniku“ positsioonist, peab esmajärjekorras julgema elada omaenda elu, muutuda tagasi „kehaks“, teatud paljususeks, end teistele kehadele ja paljusustele arusaadavaks teha.“

Allikad:

Yann Lheureux (2008). „No one's land“ (15. jaanuari ja 7. märtsi kavalehed).

Alexandra Carter (ed. 1998). *The Routledge Dance Studies Reader*. London, New York: Routledge, 1998.

Miguel Benasayag (2004). *La fragilité*. Pariis: Édition La Découverte, 2007.

Kommentaariid:

¹ Yann Lheureux.

² „Kuulamine“ tähendab improvisatsioonilise tantsu kontekstis kaaslastest ning toimuvast kui tervikust ja ühtlasi ka selle „vajadustest“ teadlik olemist, st valmisolekut ja vastutust kellegi antud impulsiga kaasa minna või hoopis mingi vastandliku impulsi andmist eesmärgiga, et improvisatsioon ei „sureks“.

³ BMC – Body Mind Centering on Bonnie Bainbridge Coheni välja töötatud eksperimentaalne kehatehnika, mis põhineb anatoomiliste, füsioloogiliste, psühholoogiliste ning arengupõhimõtete rakendamisel ja kehastamisel, kasutades selleks liigutust, puudutust, häält ja vaimu.